

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι ερευνητές που ασχολήθηκαν διαχρονικά με τα κείμενα των ταξιδιωτών εν γένει, βρέθηκαν μπροστά σε αμέτρητες πληροφορίες, εκτιμήσεις, κριτικές καθώς και σχόλια, υποκειμενικά συνήθως, θετικά ή αρνητικά, άλλοτε παράδοξα, άλλοτε φανταστικά και άλλοτε εντελώς ιδιαίτερα. Εκείνο όμως που παραμένει σημαντικό εν προκειμένω είναι ότι οι καταγραφές, ρεαλιστικές ή όχι, πλούτισαν τον προβληματισμό γύρω από το ταξίδι στην Αθωνική πολιτεία, σε τέτοιο βαθμό, ώστε σήμερα να διαθέτουμε πραγματικά πολλά εργαλεία που βοηθούν τον αναγνώστη αυτής της εμπειριστατωμένης πραγματείας της Ευαγγελίας Δαμουλή να σχηματίσει μια σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά αφενός με το τι αναζητούσαν οι εκάστοτε προσκυνητές και ταξιδιώτες και όλοι οι άλλοι που το επισκέφτηκαν από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και τι αντιπροσωπεύει αφετέρου το Όρος σήμερα στον 21^ο αιώνα γενικότερα αλλά και για τον καθένα απ' αυτούς τους επισκέπτες.

Το εντυπωσιακό, πράγματι, σε όγκο καταγραμμένο υλικό που μελέτησε η ερευνήτρια καλύπτει (19^ο, 20^ο, αρχές 21^{ου} αιώνας) και σχεδόν όλες τις κατηγορίες επισκεπτών του Άθω που συνεχίζουν να καταφθάνουν, όπως επισημαίνεται, αναζητώντας άλλος πνευματικότητα, άλλος πίστη, άλλος θεώρηση του κόσμου, άλλος έμπνευση, άλλος γνώση, άλλος περιέργεια. Όλοι όμως φαίνεται ότι επηρεάζονται βαθιά όταν βρίσκονται σ' αυτόν τον μοναδικό τόπο, είτε είναι μοναχοί και ιερωμένοι άλλου δόγματος, είτε επιστημονικές αποστολές που μελετούν τα αρχεία και τις βιβλιοθήκες των διαφόρων μοναστηριών, είτε απλοί περαστικοί επισκέπτες, ακόμη και αγνωστικιστές.

Το ταξίδι στο Όρος αποβαίνει, αναλόγως της χρονικής στιγμής, καταφύγιο, χώρος που εμπνέει επιθυμία για ασκητική ζωή και ανα-

ζήτηση του απόλυτου, της πίστης, τόπος εντέλει ο οποίος, ακόμα και όταν διαψεύδει τις αναζητήσεις των επισκεπτών-ταξιδιωτών, δεν παύει να τους συμφιλιώνει μ' έναν θρησκευτικό μυστικισμό, και να τους ενσταλάζει μια εσωτερική γαλήνη έξω από τον χρόνο που δεν βρήκαν πουθενά αλλού. Το επιβλητικό τοπίο, αποκομμένο από τον υπόλοιπο κόσμο προσφέρει ένα ιδιαίτερο βίωμα, κατά γενική ομολογία όλων.

Στην μελέτη αυτή παρουσιάζονται νέα τεκμήρια για τους ταξιδιώτες μαζί με παλαιότερα, πιο γνωστά, συμπληρώνοντας με τον τρόπο αυτό το ψηφιδωτό που συνθέτει την γενική εικόνα όσων επισκέφθηκαν τον ιερό τόπο. Το γεγονός αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς διαπιστώνουμε ότι προέρχονταν από διαφορετικά κράτη, είχαν διάφορες θρησκείες, μιλούσαν άλλες γλώσσες, είχαν διαφορετικές ηλικίες, και αυτό προσδίδει μια εικόνα οικουμενικότητας του Άθω αξεπέραστη ανά τους αιώνες.

Σήμερα λοιπόν, χάρη στην μονογραφία της Ευαγγελίας Δαμουλή, βλέπουμε με την ακρίβεια κινηματογραφικού φακού να περνούν μπροστά στα μάτια μας Προτεστάντες, Καθολικοί, μοναχοί, ιερωμένοι, αρχαιολόγοι, φιλόλογοι, συγγραφείς, φωτογράφοι, ιστορικοί, ζωγράφοι, διπλωμάτες για να αναφέρω ενδεικτικά κάποιες, μόνον, κατηγορίες ταξιδιωτών, που προσθέτουν ο καθένας μια ψηφίδα στις γνώσεις μας για τον Άθω. Η ερευνήτρια αναλύει ξεχωριστά κάθε περίπτωση επισκέπτη, καθώς και το ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο της εποχής του, τις συγκυρίες της στιγμής (Μακεδονικό ζήτημα, Βαλκανικοί πόλεμοι, Α' και Β' παγκόσμιοι πόλεμοι, Εμφύλιος, Δικτατορίες κ.ά.) που καθόρισαν το ταξίδι εκάστου· στη συνέχεια συνθέτει με τα σχόλιά της όλες τις παραμέτρους που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κλίματος στην Αθωνική πολιτεία και επηρέασαν την εκκοσμίκευση των μοναστηριών· τέλος, τεκμηριώνει την παγκόσμια ακτινοβολία του χώρου και τον πνευματικό ρόλο που συνεχίζει να παίζει στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Να προσθέσουμε επίσης ότι η στιβαρή βιβλιογραφία αποτελεί εφελκυστικό για άλλους ερευνητές, ζητούμενο για κάθε νέα μελέτη.

Ιφιγένεια Μποτουροπούλου

Ομότιμη Καθηγήτρια της Ιστορίας του Γαλλικού Πολιτισμού ΕΚΠΑ